

Jožef Israels, nizozemski slikar, je poet tragike človeškega življenja. Njegove slike predstavljajo človeka, ki se v potu svojega obraza, kot pravi trpin, bori za vsakdanji kruhek. Israels je eden prvih risarjev. Priložena njegova risba je napravljena po izvirni izjedenki, naslovljeni »Ob kaminu«. Mož srednjih let, mogoče ribič, sedi pred ognjem v svoji koči in si prižiga z ogorkom pipo. Risba je izvršena z lahkoto, plastika v njej je dovršena, izraz užitka, ki ga ima star tobakar pri »prvih dimih«, popolen...

P. P. Rubens, nizozemski dvorjan iz I. polovice XVII. stoletja, nam je znan po svojih baročnih slikah. Večina njegovih slik je služila v opremo kraljevskih dvoran in kapel. In človeku se zdi, kakor da je ta okolica vzrok polnih telesnih oblik njegovih oseb. Kakor da ne bi bil nikoli doznal, kaj je glad! — V prilogi vidimo posnetek po nekem kartonu za sliko »Snemanje s križa«. Slika izpričava mojstra predvsem v tem, kako je zaokrožena nje kompozicija. Kristovo telo sloni v objemu bradatega moža, zgoraj nad tema dvema pa so obrazi treh žalujočih. Slika izraža brezdvomno žalost nad tragiko Kristove smrti. A če jo gledamo natančneje, si na marsikako vprašanje ne moremo dati točnega odgovora. Tako se mi n. pr. bolešni pogled Madone in tančica v njenih rokah zdi le posledica baročnega okusa brez resnične notranje utemeljitve. Tudi zgornji obraz v sredini slike se zdi človeku dolgočasen in brez pravega izraza in bi služil le v to, da je kompozicija zaokrožena.

Vse te pripombe sem zapisal z namenom, da gledalca-nestrokovnjaka opozorim in naravnam na samostojno pot opazovanja in uživanja.

J. V.

Jezikoslovna drobtina. V 3. številki letošnje Vzajemnosti čitam pameten nasvet g. župnika E. Rakovca, naj bi opustili grdo skovanko: pokopališče. On predlaga, naj bi rabili morda: pokojišče. Ne bi bilo napačno. Najbolje pa bi bilo: grobišče ali groblje. Srbi pravijo groblje. Imamo tudi več krajevnih imen Groblje po Slovenskem. Opustimo zdaj polagoma vse, kar nas brez potrebe loči od Hrvatov in Srbov. Če rečeš Srbu: danes posetimo pokopališče, bo marsikateri mislil na — kopališče (kupališče). Če rečeš: posetimo grobišče (groblje), te bo takoj umel. S tem ne zavržemo nič pristnoslovenskega, ampak le nerodno novoskovanko. In takih imamo še več. Zdaj je čas, da jih zamenjamo z dobrimi slovenskimi izrazi, ki so obenem umevni Srbom in Hrvatom. — Obenem naj omenim, da bi lajšalo medsebojno umevanje, ako bi mi v obče vanju z njimi rabili izmed sinonimov tiste, ki so tudi Srbom in Hrvatom domači. Tako

n. pr. recimo rajši ubog m. reven (ker revan pomeni našim bratom: goreč, navdušen), ali čaša m. kozarec, uren, nagel, brz, spreten m. hiter (hitar je srbohrv. = zviti, prekanjen) itd.

D.

Umetnina in jasnost. V svojih »Rdečih vrstah« str. 179 je naš vrli sotrudnik g. Bevk mnenja, da je čitatelj sam kriv, če mu kakšna umetnina ni jasna. O tem bi se dalo govoriti. Dr. J. Puntar n. pr. pravi: »Zanesljiv datum je često najboljši komentar za pravo umevanje pesniške in vobče vsake umetnine.« (Zlate črke, I. del, IX.) Pa če datuma ni, in če je sploh zabrisana vsaka sled, kje, kdaj, ob kateri priliki je bila umetnina zgrajena, in če sploh nič ne vemo o nje očetu, ali ni lahko marsikaj nejasno? Čital sem n. pr. nedavno najboljši sodobni srbski roman »Nečista krv« od Borisava Stankovića. Dejanje se godi v Vranji, v južni Srbiji, po osloboditvi od Turkov. Priznati pa moram, da mi je bil otec Sofke, glavne junakinje, efendi Mita, silno zagonetna oseba. Zakaj biva skoro vedno v Carigradu? Kakšno vlogo igra pravzaprav Tone, priprosti seljak, polagoma pa upnik svojemu gospodarju? Prišel pa mi je tiste dni v roke članek »Kako štiti Srbija kmetske koristi« (Slov. Narod, 10. XII. 1918), kjer mi je ta-le odstavek kot žaromet osvetlil vse ozadje romana: »Po turški vojni l. 1877 in 1878 smo dobili v roke nove pokrajine okrog Niša, Leskovca, Vranje in Pirota. Tudi tu je narod zdihoval pod težkim jarmom turških veleposestnikov. Brez odlaganja smo tudi tu rešili agrarno vprašanje. Veleposestniki so dobili novce in odšli v Carigrad, kmet pa je dobil zemljo, ki jo je potem polagoma plačeval.« Dà, ena sama beseda časih pojasni umetnino. Če čitam n. pr. dr. Pregljevo zgodbo: »Otroci solnca« in vem, da v začetku opisuje Idrijo in nje okolico in tiste hribe in vodé in tokave, in mi je dalje znano, da so tiste osebe, s toliko ljubeznijo risane in predstavljane, res vse živele (morda še živé), kakor n. pr. tisti kurat, sicer kristalnočista duša, ki je povsod seboj nosil tarok-karte..., je to vse kaj drugega, kakor če si pri čitanju ne predstavljam (ali ne morem predstavljati) niti časa niti kraja. O tej točki bi trebalo res še govoriti.

D.

Gg. založnikom in pisateljem. Uredništvo dobiva vedno novih knjig v oceno. Poleg oznanjenih jih je še lepo število drugih, ki jih še nismo ocenili. S tem ne mislimo, da je tudi nam vsaka nova knjiga motenje javnega miru; ravno nasprotno, posebno v tej važni dobi. Le ocenili bi jih radi čimprej. Upamo, da dobimo ocenjevalce.

Ur.

